

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.99.3>

УДК 81.411.1-22 Коб

**«ХТОСЬ БІЛЕНЬКИЙ ПОДИВЛЯЄ КОГОСЬ
ЧОРНЕНЬКОГО, ЩО ВІН МОЖЕ СТІЛЬКИ ТРУДИТИСЯ...»
(СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ЄДНОСТІ
В ПИСЕМНІЙ ПРАКТИЦІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ)**

МАКСИМ'ЮК
Оксана Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри сучасної української
мови,
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича;
вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці,
Чернівецька область, 58002;
e-mail: o.maksymiuk@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-1963-6165

Oksana
MAKSYMIIUK

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of the Department
of Modern Ukrainian Language,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University;
2, Kotsyubynsky St., Chernivtsi,
Chernivtsi region, 58002;
e-mail: o.maksymiuk@chnu.edu.ua

У статті здійснено системний аналіз семантично нерозкладних словосполучень, стрижневим компонентом яких є неозначений займенник. Схарактеризовано особливості семантико-синтаксичної сполучуваності неозначених займенників з різними прикметниковими та зрідка іншими формами; пов'язано використання семантико-синтаксичних єдностей з авторським стилем Ольги Кобилянської.

Ключові слова: *Ольга Кобилянська, семантико-синтаксична єдність, словосполучення, неозначений займенник, номінація, перифраза.*

Номінація як лінгвістичне явище досліджена в різних аспектах. Крім однослівних номінацій, у мові творів Ольги Кобилянської фіксуємо чимало різноманітних номінативних словосполучень, а також семантико-синтаксичних єдностей, які не мають однослівних відповідників.

Із листування Ольги Кобилянської з Лесею Українкою загальновідомими стали назви «хтось чорненький» (Ольга Кобилянська) та «хтось біленький» (Леся Українка) як своєрідні перифрази, якими послуговувались кореспондентки. Можемо припустити, що такі прийоми номінації були обрані для постій-

ного використання в листуванні не випадково. Очевидно, названі одиниці були взаємо прийнятні для письменниць, оскільки містили конотацію втаємниченості й водночас товариської ширості. А також давали змогу зменшити, а то й уникати вживання займенника «я», що узгоджено з потребами епістолярного жанру. Порівняймо: *Але **хтось чорний** своєму мовчанню не винен* (Коб V: 601); *Одна старша образована акторка піддала **комусь чорненькому** цю гадку* (Коб V: 602); *Се **комусь чорненькому** так страшне подобалось, і він був такий гордий на **когось біленького**...* (Коб V: 601); *Однак коли б **хтосічок** пішов на те, мусили б **хтось біленький** і **чорненький** конче бачитись і децо особисто обговорить конче* (Коб V: 602).

Крім займенників *хтось* (*когось, комусь*), у листуванні виявляємо оказіональну назву *хтосічок*. Поєднуючись із прикметником, вона утворює так само неподільне словосполучення, синонімом якого є «*хтось біленький*» (пор. і відмінюваний варіант: *когось біленького* і под.), як-от: *Хтось приходить до **когось біленького** з тою великою просьбою, щоб той **хтосічок біленький** прочитав оповідання* (Коб V: 602). Подекуди відзайменникові новотвори мають трикомпонентну структуру: *І хтось знає, на сцену між би поставити її або **хтось біленький хтосічок*** [Леся Українка. – О.М.], або *І. Франко* (Коб V: 602). Такі й подібні семантико-синтаксичні сполучення зафіксовано й у мові художніх творів Ольги Кобилянської.

Синтаксична природа таких словосполучень ще остаточно не з'ясована. Поза увагою мовознавців залишився цілий пласт семантико-синтаксичних єдностей, які будуються за різними моделями, визначаються лексичним наповненням та ономасіологічними параметрами різних частин мови, які, поєднуючись, утворюють особливий тип синтаксичного позиційно стійкого зв'язку. З'ясування синтаксичної природи й характеру такого зв'язку має неабияке значення. На цьому, зокрема, наголошував Є.В. Кротевич, аналізуючи проблему словосполучень як «будівельного матеріалу речень». Учений зазначав, що вивчення різних форм та різновидів словосполучень сприяє глибшому з'ясуванню структурно-семантичних особливостей мови, також дає змогу простежити взаємодію різних категорій граматики (морфології та синтаксису), з одного боку, і лексико-

семантичних та граматичних категорій – з другого [Кротевич 2002: 175].

Словосполучення є результатом активного пізнавального процесу, при якому одне поняття залежить від іншого. І «встановлення цієї залежності» найчастіше відбувається бінарно (парами повнозначних слів) як результат одного руху думки», – підкреслював Л.А. Булаховський [Гуйванюк 2010: 150].

Учені звертають увагу й на різний ступінь синтезованості компонентів у словосполученнях, що становлять «єдине, але розчленоване поняття». Проте ця характеристика стосується передусім так званих «вільних синтаксичних словосполучень», які «розчиняються» у реченні, розпадаються на різні однослівні засоби вираження членів речення. Однак у реченевій структурі частина словосполучень може залишатися складеною, нерозчленованою назвою «єдиного поняття». Саме такі словосполучення і стали предметом наших спеціальних спостережень. Синтаксично зв'язані словосполучення, як і синтаксично вільні, будуються за структурною схемою підрядних словосполучень, мають суб'єктне, об'єктне, означальне, апозитивне, комплетивне, обставинне (темпоральне, локальне, каузальне й т. ін.) граматичне значення. Відрізняються вони від синтаксично вільних більшим ступенем семантичної спаяності компонентів. Щодо їх класифікації, то, на жаль, у мовознавстві не існує поки що чітких критеріїв диференціації. Проте заслуговує на увагу сам підхід мовознавців до виділення типів словосполучень за ступенем злитості їх компонентів [Загнітко 2001]. Учені називають різну кількість найпоширеніших цілісних словосполучень (кількісно-іменних, займенниково-іменних, займенниково-займенникових, іменниково-іменникових та ін.). Вважаємо, що їх системний опис не тільки доповнить теорію «малого синтаксису», але й уможливить пізнання особливостей художнього стилю відомої української письменниці Ольги Кобилянської, яка активно послуговувалася синтаксично та семантично спаяними словосполученнями як номінативними / означальними одиницями.

На початку статті наведено приклади нерозкладних словосполучень із займенниковим складником. Звертаємо увагу, що про узагальненість семантики займенників писали І.Г. Матвіяс,

І.К. Кучеренко, І.Р. Вихованець, зауваживши, що означальні та неозначені займенники мають «найвищий ступінь узагальнення» [Вихованець 1988: 50]. За функціонально-синтаксичною характеристикою займенникові іменники виконують ті самі синтаксичні функції, що і власне-іменники, проте «своєрідність семантики займенникових іменників порівняно із власне-іменниками полягає в тому, що перші лиш опосередковано позначають предмети, пов'язуючись із конкретною ситуацією» [там само: 49]. Вони не містять конкретної назви предмета, передаючи тільки загальну (категоріальну) граматичну інформацію, тобто вони лише вказують на предмети, спеціалізуючись на вираженні узагальненої предметності.

І.Р. Вихованець уточнив, що узагальнено-вказівна мовна семантика «наповнюється конкретним змістом у конкретній ситуації мовлення чи в контексті: узагальнено-вказівний мовний параметр займенникових іменників поєднується з конкретним їх мовленнєвим характером у висловленні» [Вихованець 1988: 50]. Проте займенникова семантика відрізняється різним ступенем градації конкретності й абстрактності. Специфіку займенникових іменників становить і те, що вони, виявляючи своє внутрішнє семантичне членування, по-різному співвідносяться з узагальненою вказівністю і опосередкованою конкретністю.

Найвищий ступінь узагальнення виявляється в заперечних, питальних, неозначених та означальних займенниках. Найбільш конкретними є особові займенники та зворотний *себе*, присвійні, що виражають належність особі мовця, співрозмовника та третій особі, яка не бере безпосередньо участі в комунікативному акті.

Займенник *хтось* називає неозначено, досить загально якусь людину чи істоту. Сполучаючись із прикметниками, займенник конкретизується, а семантико-синтаксична єдність набуває нового номінативного статусу. Порівняймо: *Можна б подумати, що той чоловік, або заодно чимсь гризеться, або що йому лише недавно помер хтось дорогий і рідний* (Коб III: 98); *Господи! Чи їй привиджається хтось знайомий?* (Коб V: 56); *Івоніка <...> майже ніколи не припускав когось чужого до вулиць* (Коб II: 28).

Для позначення певної істоти у творах Ольги Кобилянської вживається у складі неподільних словосполучень і відносний займенник *хто* (відмінкова форма може змінюватися), як-от: *Це особливо, коли заходив хто чужий в її гарні <...> кімнати* (Коб V: 11). Він часто поєднується з означальним займенником *інший*. Напр.: *Чи, може, хоче хто інший кроки сліпця стерегти?* (Коб III: 131); *У домі Федоренків було з давніх-давен відомо, що там <...> робилося для дітей якнайменше, щоб зате тим більше побільшувати маєток, – не для кого іншого, як, власне, знов для тих самих дітей* (Коб V: 8); *Стипендія надана кому іншому цим разом* (Коб V: 80).

Із подібним значенням вживається в позиції стрижневого слова займенникового словосполучення заперечний займенник *ніхто*: *Я перший; ніхто інший не сміє бути тим «першим»* (Коб V: 17); – *Але від часу смерті мого нареченого я ще майже перед ніким чужим не співала* (Коб V: 77).

У кожному разі нерозкладні словосполучення зберігають відмінності у значенні (відносно-предметне *хто*, неозначене *хтось* та заперечне *ніхто*). Це простежуємо й у кореферентних співвідношеннях займенникових нерозкладних словосполучень з іменниковими, у яких опорним словом виступає іменник з послабленою семантикою «людина», «жінка», «чоловік» тощо. Але в цих випадках словосполучення переходить у розряд синтаксично вільних. Порівняймо: *Стипендія надана кому іншому*. *Сказано: є ще гідніші від Аглаї Феліцітас Федоренко* (Коб V: 80) // *Стипендія надана іншим людям <...> Рут рада б бачити коло сина когось щирого і прихильного нещасному* (Коб III: 25) // *Рут рада б бачити коло сина щиріших і прихильніших до нещасного людей*. За ступенем семантичної злитості більш конкретними є семантико-синтаксичні єдності займенників з прикметниками, ніж займенникові поєднання на зразок *хтось інший*. Порівняймо: // *Рут рада б бачити коло сина тих людей, хто були щиріші і прихильніші до нещасного*.

Таких співвідношень словосполучення з означальним займенником *інший* не мають (пор. *хтось, хто інший; хтось, хто був іншим* і под.).

У ролі опорного слова як синонім до неозначеного займенника *хтось* вживаються і неозначені займенники *хто-небудь* та

дехто: ...а я вам свій гріх оповім, щоб його лише з **ким-небудь добрим** поділити й чиєсь прощення одержати (Коб III: 102); Ніколи не сміла я бути дотепнішою, це або те розуміти ліпше, як **дехто інший** з знайомих жінок нашого товариства або моїх «товаришок» (Коб III: 78). Як бачимо з останнього прикладу, займенник *інший* компенсує неповноту семантики сполучуваністю з іншими лексемами, утворюючи семантико-синтаксичну єдність на зразок: **дехто інший** зі знайомих жінок.

Більшу потенційну семантико-синтаксичну валентність щодо сполучуваності з прикметниками виявляють займенники неособової семантики *щось, що, ніщо*. У мові творів Ольги Кобилянської вони поширені. Наприклад, за моделлю «*щось + прикметник*» утворені, за нашими спостереженнями, 88 номінацій: *неясне, цінне, сумне, мокре, несказанне, любе, мрійне, шовкове, звичайне (2), більше (2), несподіване (5), незнане, потужне, заборонене, темне, грішне, самолюбне, вузьке, велике-велике, смутне, найтонше, найкраще, велике (5), нероз'яснене, дрібне, чуже (4), значне (2), далекосягле (2), нове (6), могутнє, похмуре, страшне (5), важке, грізне, сильне (5), здорове, поважне, пишне, чудове, лучче, інтелігентніше, симпатичне, тонке, добре, гарне, неповнолітнє, дитинне, прекрасне, приманливе, оживаюче, довершене, лихе, строге, невмолиме, гірке, ясне, непрошене, незвичайне, окреме, подібне (7), відповідне, погане, блискуче, чудне, пречудне, певне (4), недобре (2), горде, гаряче, недоступне, викінчене, краще, лякаючи, таємниче, спільне, сонячне, значуще, добре, прикре (2), несправедливе, неописане, немиле, каз очне, неможливе, заважаючи, біле, болюче, значне*. Наприклад: *Параска роздивляється, мов пані, як прийде в хату; най ліпше в себе розглянеться, там скорше найде **щось погане**, як в нас!* (Коб II: 328); *Вона лиш знає, що він стрілив чимось у неї, викликав **щось страшне*** (Коб V: 86); *Це буде бодай **щось нове**, бо Аглая Феліцітас потребує цюхвили нової акції для свої душі* (Коб V: 84); *...Саме в тій хвилі сталося **щось несподіване** й усунуло відповідь* (Коб V: 80); *Де знаходився хор, близько чи далеко, я не знав, а знав, що діялося **щось пречудне! Сильне!*** (Коб V: 67); *Вигадлива, жадібна подій, а на будуче – **щось незвичайне** заповідала* (Коб III: 54); *Я ж потрібувала також **щось ясне**, якогось сонця в моїм невеселім*

житті (Коб III: 60); Дзвони церкви наклеювали на неї почуття, неначеб **щось непрошене** тиснулося в її душу і випивало супокій, котрого вона потребувала (Коб III: 10).

Порівняймо на цьому тлі кількісні показники текстової сполучуваності займенників **хтось** (інший (4), дорогий, рідний, чужий (2), біленький (8), чорний, чорненький (4), щирий, прихильний, мудрий); **дещо** (прикре, гарне, величаве, нове, цікаве, зайве); **хто-небудь** (добрий) та ін. Наприклад: *Отже, я мушу щось певне знати* (Коб III: 51).

Як бачимо, більшість семантико-синтаксичних єдностей, утворених сполученням неозначеного займенника *щось* з прикметниками, позначають певний стан людини, її почуття, відоме чи неточно окреслене явище, що ще не отримало однослівного відповідника-назви.

В інших випадках такі єдності називають речі більш конкретні, про які можемо здогадатися із контексту (це подія, конкретний предмет тощо). Наприклад: *...Ти готова появитися завтра й оповісти нам щось подібне з твого життя* (Коб III: 67) (про подію); *Напишіть щось подібне прозою* (Коб V: 593) (твір); *Но скоро буду мати щось відповідне, вишлю радо* (Коб V: 591) (твір).

Рідше такі сполучення набувають особової семантики, як от: *З неї мусило б щось пишне, чудове вийти, гординя й честь для нашого народу* (Коб III: 61); *Коло стола, заваленого паперами, сидить щось дрібне і пише* (Коб III: 399).

Прикметники у складі сполучень із займенником *щось* належать здебільшого до розряду якісних, можуть мати компаративні форми й містити у своїй морфемній будові суфікси суб'єктивної оцінки. Наприклад: *Моя душа відчинена приймати саме щось найтонше й найкраще* (Коб III: 83); *Доньки нашого духовенства виховуються тепер гарно й тонко, їх виховання трактується далеко поважніше, як, приміром, у родин урядовців, що вважають себе все за щось лучче й інтелігентніше* (Коб III: 79). Рідше з займенником *щось* пов'язуються відносні прикметники та дієприкметники: *Як сполошений кінь, що побачив нараз щось несподіване й незнане, так кинулася і вона вбік* (Коб V: 71). *І вона [дитина], дрібна, ніби бачить щось-то між деревами душею. Щось прекрасне, приманливе,*

щось очікує її (Коб III: 415). В окремих випадках спостерігаємо повтори прикметників: *Щось велике, і слухне, і радісне жде на неї* (Коб III: 186); *Щось велике і несподіване жде її, щось нероз'яснене, що ще потребує часу* (Коб III: 85).

Рідше сполучається займенник *щось* із займенниками *інший* і *таке*, напр.: *Люди чи інші щось – вона не знала* (Коб V: 54); *Його предмет – історія мистецтв Східної Європи і щось там ще інше* (Коб V: 22); *Все, що дає нам життя в своїм бігу, все воно не те, що нам дійсно потрібно, а звичайно щось інше* (Коб III: 21); – *Ти не була ніколи чим іншим, як лиш донькою знаного лихваря...* (Коб III: 18); *За моїх часів значило щастя щось інше* (Коб III: 119).

Вказівний займенник *такий*, сполучаючись із неозначеним займенником *щось*, утворює неозначену, абстрактну семантичну єдність, зміст якої уточнюється або порівняльним зворотом, або підрядною частиною, напр.: *Наша любов, мамо, то щось таке, як казка* (Коб III: 86); *...Та, на мою думку, тоді воно й не було б ніяким геройським учинком, про які мова, а чимось таким, що впливало б само з душі й було б через те природне!* (Коб III: 93).

Поєднання неозначеного займенника *щось* із неозначеним *якесь* пояснює означальна частина: *Олекса тепер так сильно викликував і ображав у мент якесь щось, котре він уже не раз хотів опанувати* (Коб III: 125).

Особливість художньої мови Ольги Кобилянської – об'єднання прикметникових форм у синонімічні ряди навколо займенника *щось*. Ці ряди можуть охоплювати один-три чи більше компонентів: *Щось сильне, здорове не могла вона створити без молоді сили* (Коб III: 323); *...діло йде вже справді про щось поважне й далекосяжне* (Коб III: 90); *...з неї було б, мабуть, щось велике й значне вийшло* (Коб III: 61); *В його очах таке упокорення – то щось гарне й велике* (Коб III: 22); *Може б, тоді і написав щось нове та сильне* (Коб V: 608); *Я відчувала се все так глибоко, що мені видались усякі так звані «приватні почування» чимось грішним, самолюбним і вузьким* (Коб III: 394).

У деяких синонімічних рядах займенник *щось* повторюється: *Рівночасно гукнув вистріл, я впав, далі зачув коло серця пекучий біль, відтак щось мокре, а далі, ніби крізь раптовий сон,*

щось неказанне, любе, мрійне... шовкове (Коб V: 67); *Щось чуже й значне, щось далекосяжне надходить <...> і бере верх...* (Коб III: 104); *Се ж було щось заборонене, щось темне, чого він не любив* (Коб II: 293).

Семантико-синтаксичною валентністю прикметника, що входить до аналізованих структур, зумовлюється його поширення іншими словоформами, зокрема прислівником зі значенням міри та ступеня вияву ознаки: *...обов'язок – то щось дуже звичайне, лиш щось більше* (Коб V: 71); *Досі її всі нестили і за щось і через щось подивляли – але тут нараз стає її щось цілком нове, несподіване в дорозі й серці* (Коб V: 46); *Він говорив живо й радісно, однак між його словами дзвеніло щось неказанно сумне...* (Коб III: 28).

Узагальнено-вказівною семантикою займенника *щось* визначається його поширення підрядною вміщувальною частиною з корелятивною парою «*щось – що*», пор.: *В того п'яниці є щось неповнолітнє й дитинне, що показує йому світ завсіди гарним і в рожевім світлі!* (Коб III: 35); *Се ж було щось заборонене, щось темне, чого він не любив* (Коб II: 293); *Щось велике, несподіване жде її, щось нероз'яснене, що ще потребує часу* (Коб III: 185); *Вона мимоволі похилила голову на груди і почала молитися. Тихенько і з невиразним бажанням у серці, що то помирить щось важке, грізне, непомириме, що вже від довгих літ тяжіло на ній...* (Коб III: 10).

У деяких випадках натрапляємо в мові творів Ольги Кобилянської і на поширення опорних компонентів *таке, таким* і под. підрядними частинами міри та ступеня, напр.: *В очах Тетяни заблистіло нараз чимось таким гордим і сильним, таким гарячим і недоступним, що Мавра заніміла* (Коб III: 204).

У структурі речення словосполучення з компонентом *щось* може поширюватися і порівняльними зворотами, що також визначається валентністю прикметника компаративної форми, як-от: *Ми звикли уважати її як уже не за сретичну, то бодай за щось менш довершене, як наша церква* (Коб III: 102); *Може, то єсть щось, як казав Гамлет, більше, між небом і землею, ніж наша шкільна мудрість утримує* (Коб III: 397).

Розширює ряд текстових корелятивів неозначеного займенника *щось* антецедент *такий* (*таке*), як-от: *Чувство опозиції супроти мачухи, хоть би і найшляхетнішої, се щось такого несправедливого, а проте такого сильного, що його неувзгляднити – просто неможливо* (Коб V: 161); *А тепер це щось таке чуже, несподіване, щось такого лякаючого і гарного рівночасно, що вона зараз загине...* (Коб V: 86).

Особливістю сполучуваності займенника *щось* із прикметником у мові творів Ольги Кобилянської потрібно вважати не узгодженість у відмінку, коли займенник стоїть у називному чи знахідному, а прикметникова форма – у родовому. Порівняймо: *Щось страшного втиснулося в її серце і рвало його. Щось страшного, гіркокого, неописаного* (Коб II: 280); *Щось чужого почула на санках, і те чуже мусила тепер везти* (Коб III: 333); *...Щось сонячного проб'ється для мене в руху окружаючого життя* (Коб III: 358).

І хоч за продуктивністю такі сполучення займенника *щось* з прикметником у родовому відмінку поступаються частотою вживання перед узгоджуваною їх сполукою, все-таки їх використання помітне. Почасти воно позначене певною фразеологізацією (типу: *трапилося щось страшного*, чи *щось подібного*, *сказати щось певного*). Такі звороти засвідчені нами не лише в художніх творах письменниці, але й у її листах, тобто вони були природними в її слововжитку. Хоч паралельно вживає Ольга Кобилянська й узгоджувані відповідники, як-от: *Я не міг чогось подібного сподіватися...* (Коб V: 29).

Семантико-синтаксичні єдності утворюють і інші займенникові форми, синонімічні до неозначеного займенника *щось*, – як, наприклад:

- неозначений займенник *дещо*: *І поволі, поволі дійшло до того, мій сину, що я мусила **дещо** зайве з хати продавати...* (Коб III: 40); *Він також там багато **дечого** гарного, величавого, нового, цікавого бачив і навчився* (Коб V: 22);
- неозначений займенник *що-небудь*: *А коли ні, то вона кидає все і або вступає до поштової служби, або*

- прийме вчительську посаду, або що-небудь інше* (Коб V: 57); *Вона сидить і або пряде, а як ні то вирізує з дерева що-небудь. Хрести, ложки, мисочки або що-небудь інше дрібне, що їй на думку прийде* (Коб II: 329);
- заперечний займенник *ніщо*: *Не жде тебе ніщо інше, як обов'язки жінки, жінки священика, обов'язки українсько-руської жєнщини* (Коб III: 108); *Руська жінка не є нічим ні гіршим, ні ліпшим, як вірним дзеркалом свого мужа* (Коб III: 352); *В тім, здається, не було нічого дивного, що вона оповіла* (Коб V: 76); *Але нехай не гніваються, бо чорненький неказанно бідний в своїм життю і не має вже давно нічого доброго і ясного на цім світі* (Коб V: 603);
 - відносний займенник *що*: *Звернув спокійно увагу на що інше* (Коб V: 57); *Вона думає про що інше* (Коб V: 25).

Важливо зауважити щодо такої семантико-граматичної особливості сполук із займенниками *хтось*, *щось*: узгоджані прикметники (рідше – займенники), незважаючи на наявність у реченні означуваного *щось*, до певної міри сприймаються як субстантивовані й виступають у постпозиції. На цій особливості наголошував ще І.Г. Матвіяс [Матвіяс 1962: 104].

Отже, аналіз семантико-синтаксичних єдностей із неозначеними займенниками *хтось*, *щось* та їх еквівалентів засвідчив їх статус як особливих форм номінацій та специфічних формул означення реалій довкілля в мові творів Ольги Кобилянської. Ці сполуки є назвами реалій об'єктивної дійсності з абстрактним значенням (почуттів, емоцій, станів, явищ, подій), рідше – назвами з конкретним предметним чи особовим значенням. Завдяки великій потенційній здатності неозначених займенників *хтось*, *щось* поєднуватися з прикметниками, відповідні семантико-синтаксичні єдності посилили психологізм мови письменниці, конкретизували художньо-філософський підхід до осмислення таких явищ дійсності, які залишаються в багатьох моментах непізнаними.

Видатні вчені Львівського університету ХХ століття. Євгеній Володимирович Кротевич. Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2002.

Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наукова думка, 1988.

Гуйванюк Н., Максим'юк О. Нерозкладні компоненти у структурі речення. Чернівці: Чернівецький нац. університет, 2010.

Дудко І. До питання про основні напрями функціонально-семантичних досліджень неозначених займенників. *Наука і суспільство: зб. наук. праць.* Т. 22. Вип. 2. Ч. 2. Київ: Логос, 2000. С. 252–262.

Загнітко А. Теоретична граматики української мови. Синтаксис. Донецьк: ДонНУ, 2001.

Матвіяс І. Синтаксис займенників в українській мові. Київ: Вид-во АН УРСР, 1962.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

Коб – Кобилянська О. Твори: у 5 т. Київ: Держлітвидав УРСР, 1962–1963. Т. 2. 1962; Т. 3. 1963; Т. 5. Упоряд., підгот. тексти та прим. Ф.П. Погребенник. 1963.

REFERENCES

Dudko, I. (2000). To the question of the main directions of functional-semantic research on indefinite pronouns. *Science and society: coll. of science pr*, 22(2), 2, 252–262. Kyiv: Lohos (in Ukr.).

Ghuivaniuk, N, Maksymiuk, O. (2010). Incomposable components in the sentence structure. Chernivtsi: Chernivetskyi nats. university (in Ukr.).

Matviias, I. (1962). Syntax of pronouns in the Ukrainian language. Kyiv: Vyd-vo AN URSR (in Ukr.).

Outstanding scientists of Lviv University of the 20th century. Evhenii Volodymyrovych Krotevich (2002). Lviv: Vyd-vo LNU im. I. Franka (in Ukr.).

Vykhoanets, I. (1988). Parts of speech in the semantic and grammatical aspect. Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.).

Zahnitko, A. (2001). Theoretical grammar of the Ukrainian language. Syntax. Donetsk: DonNU (in Ukr.).

LEGEND

Коб – Kobylianska, O. (1962–1953). Works: in 5 vol. Kyiv: Derzhlitvydav USSR. Vol. 2. (1962); Vol. 3. (1963); Vol. 5 (1963) (in Ukr.).

Статтю отримано 25.11.2023

Oksana Maksymiuk

**“SOMEONE WHITE LOOKS AT SOMEONE BLACK
THAT HE CAN WORK SO MUCH...”
(SEMANTIC AND SYNTACTIC UNITY IN THE WRITING
PRACTICE OF OLHA KOBYLIANSKA)**

The article provides a systematic analysis of semantically indecomposable word combinations, the core component of which is an indefinite pronoun, features of the semantic-syntactic compatibility of indefinite pronouns with various adjectival and occasionally other forms are characterized; the use of semantic and syntactic units is connected with the author's style of Olha Kobylanska.

The analysis of semantic-syntactic units with indefinite pronouns *someone*, *something* and their equivalents revealed a large number of semantic-syntactic units, which is a special form of nomination in the language of Olha Kobylanska's works. These compounds are names of realities of objective reality with an abstract meaning (feelings, emotions, states, phenomena, events), less often – names with a specific objective or personal meaning. Due to the great potential ability of the indefinite pronouns *someone*, *something* to be combined with adjectives, semantic and syntactic indivisible word combinations enabled the writer to delve into the mystery of the mental human soul and human contemplation, to satisfy the need for an artistic and philosophical understanding of such phenomena of reality, which remain in many moments unknowable, mysterious. The significant productivity of the use of semantic-syntactic units with undefined pronouns in the language of Olha Kobylanska's works gives a reason to conclude about the richness of the writer's artistic imagination, the desire to answer many questions, to find out the unexplained, to name it, to specify it – that abstract, unknown *someone or something*, to draw the attention of interested readers to it.

Key words: semantically indecomposable phrases, indefinite pronouns, units of nomination, paraphrases, journalistic discourse, artistic discourse.